

Kasvun ja oppimisen lautakunta 04.06.2025 § 131

§ 131

Lausunto valtuustoaloitteeseen vieraskielisten oppilaiden suomen kielen osaamisen parantamiseksi

Valmistelijat / lisätiedot:
Soinio Giedre
Takala Sara
Kakko Päivi
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kasvun ja oppimisen toimialajohtaja Narvo-Akkola Merja

Kasvun ja oppimisen lautakunta antaa selostusosan mukaisen lausunnon valtuutettu Juri Aaltosen ja 34 muun valtuutetun 20.1.2025 jättämään valtuustoaloitteeseen vieraskielisten oppilaiden suomen kielen osaamisen parantamiseksi.

Käsittely

Päätös

Kasvun ja oppimisen lautakunta:

Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Juri Aaltonen ja 34 muuta valtuutettua jättivät 20.1.2025 valtuustoaloitteen, jossa on esitetty seuraavaa:

1. Espoo tekee vertailun S1- ja S2-opetukseen osallistuneiden vieraskielisten lasten peruskoulun jälkeisten opintojen toteutumisesta.
2. Espoo listaa keinoja, joilla voitaisiin varmistaa, että vieraskielisten lasten vanhemmat ymmärtävät S2-opetuksen valinnan vaikutuksen lapsen tulevaisuuden mahdollisuuksiin.
3. Espoo listaa keinoja, joilla S2-opetuksen valinneiden vieraskielisten lasten osuutta voitaisiin laskea merkittävästi, esimerkiksi puoleen nykyisestä.

Koska valtuustoaloite on suoraan suunnattu vain suomen kielen osaamisen parantamiseksi, on vastaus valmisteltu Suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikössä ja käsitellään vain Kasvun ja oppimisen lautakunnassa. Ruotsinkielisillä sivistyspalveluilla on ollut mahdollisuus kommentoida vastauksen sisältöä.

Lausunto valtuustoaloitteeseen

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (S2) on yksi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen 12 oppimäärästä. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan S2-oppimäärän tehtävänä on muun muassa vahvistaa oppilaan opetuskielen taitoa, tarjota välineitä kielitaidon

elinikäiseen kehittämiseen sekä tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppilaalle sopivan oppimäärän määrittävät oppilasta opettavat opettajat oppilaan suomen kielen taidon perusteella. Oppilaan huoltajat päättävät kuitenkin oppimäärää koskevista valinnoista. Oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvaa opetusta.

Espoossa oppilaan suomen kielen taidon taso ja hänelle sopiva suomen kielen oppimäärä pyritään määrittelemään mahdollisimman nopeasti hänen aloitettuaan koulussa. Alakoulussa oppilaan suomen kielen tason arvioinnissa hyödynnetään esimerkiksi luokanopettajan havainnointia erilaisissa kielenkäyttötilanteissa. Lisäksi oppilaalle teetetään suomen kielen alkukartoitus. Yläkoulussa hyödynnetään eri oppiaineiden opettajien havainnointia erilaisissa kielenkäytön tilanteissa sekä S2-opettajan tekemää alkukartoitusta. Oppilaan kielitaidon arvioinnissa sovelletaan kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikkoa (<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kehittyvan-kielitaidon-tasojen-kuvausasteikko>).

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan S2-oppimäärä voidaan vaihtaa suomen kieli ja kirjallisuus oppimäärään (S1), kun oppilas on saavuttanut edellytykset sen oppimäärän mukaiseen opiskeluun. Myös Espoossa tavoitteena on, että mikäli oppilaan suomen kielen taito on kehittynyt hyvin, hän siirtyy perusopetuksen aikana S2-oppimäärästä S1-oppimäärään.

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärällä ei ole suoraa vaikutusta oppilaan jatko-opintomahdollisuuksiin toisella asteella. Kun oppilas hakee yhteishaussa toisen asteen opintoihin, S2-oppimäärän arvosana on tasavertainen S1-oppimäärän arvosanan kanssa. Kaikki oppivelvolliset saavat toisen asteen opiskelupaikan suoritetusta äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärästä riippumatta (<https://www.oph.fi/fi/useinkysyttya/jos-oppilaalle-valitaan-s2-oppimaara-voiko-se-estaa-tai-hidastaa-hanen>).

Korkeakoulut päättävät itse omat valintakriteerinsä, joissa voi olla hakukohdekohtaisia eroja ja muutoksia vuosittain. Vuosina 2023–2025 ylioppilastodistuksen perusteella tehtävässä suoravalinnassa S2-oppimäärän arvosana pisteytetään samoin kuin S1-oppimäärän arvosana muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Kaikkien hakijoiden on osoitettava kielitaito siinä kielessä, joka on hakukohteen opetuskieli. Suomen kielen taidon voi osoittaa hyväksytysti suoritettulla S2-ylioppilaskokeella kaikissa hakukohteissa (<https://yliopistovalinnat.fi/todistusvalinnan-pisteytykset-vuosina-2023-2025>).

Koska suoria vaikutuksia jatko-opintomahdollisuuksiin ei ole, peruskoulussa opiskellun äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän suhdetta oppilaan myöhempään menestykseen jatko-opinnoissa tai työelämässä ei ole tutkittu. Teknisistä ja tietosuojaan liittyvistä seikoista johtuen oppilaan peruskoulussa opiskeleman äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän yhdistäminen tietoon oppilaan sijoittumisesta jatko-opintoihin ei ole mahdollista käytössä olevan datan ja työkalujen avulla. Tilaston rakentaminen vaatisi pitkäjänteistä ammattitutkijoiden tutkimustyötä. Espoon kaupungilla ei ole mahdollisuutta toteuttaa tällaista tutkimusta.

Perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan yksi S2-opetuksen keskeisistä tavoitteista on taata oppilaalle kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Nämä valmiudet taataan parhaiten silloin, kun oppilas saa hänelle tarkoituksenmukaista opetusta. Huoltajille tulee selvittää S1- ja S2-oppimäärän väliset erot sekä se, ettei äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän valinta vaikuta oppilaan jatko-opintomahdollisuuksiin. Tähän liittyvä materiaali on valmisteilla.

Kouluissa ja oppilaitoksissa tehdään jo laajaa moniammatillista yhteistyötä huoltajien kanssa OVTES:in, opetus- ja lukuvuosisuunnitelman sekä oppilaitoksen sisäisen toimintaympäristön määrittelemällä tavalla. Yhteistyön tukena ovat myös tulkkauspalvelut sekä Monikulttuuristen opetuspalvelujen kulttuuriohjaajat ja asiantuntijat. Valtion ja kunnan eri toimijoiden on tehtävä laajaa yhteistyötä aikuisten vieraskielisten espoolaisten kotoutumisen tukemiseksi ja suomen kielen oppimiseksi, jotta eri oppimäärät ja suomalainen koulutusjärjestelmä tulevat huoltajille tutuiksi.

S2-oppimäärää opiskelevien oppilaiden lähtökohdat perusopetuksessa opiskeluun ovat hyvin erilaisia riippuen siitä, kuinka kauan oppilas on asunut Suomessa ja millaisessa kieliympäristössä hän on kasvanut. Vaikka oppilas olisi syntynyt Suomessa, hän ei välttämättä ole oppinut suomea. Joskus myös paluumuuttajat tarvitsevat tukea suomen kielessä. Akateemisen kielitaidon kehittymiseen menee 5–7 vuotta (Cummins, Jim 1996. *Negotiating Identities: Education for Empowerment in a Diverse Society*. Toronto: CAFE, s. 62-63. DivEdin video What do school leaders need to know about students learning the school language suomenkielisin tekstityksin: <https://www.youtube.com/watch?v=czOsfsDwfQQ>).

Suomen kielellä on oppiaineena erityinen asema olla samaan aikaan sekä oppimisen kohde että väline oppia eri oppiaineiden sisältöjä. Eri oppiaineissa kieltä käytetään eri tavoin. Jokaisella oppiaineella on oma sanastonsa ja tekstityyppinsä, jota tulee osata tulkita ja tuottaa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan S2-oppimäärään kuuluu kielen käyttäminen muun oppimisen tukena - kokonaisuus, joka tukee oppilaan suomen kielen ja eri oppiaineiden sisältöjen oppimista. Opettajan tulee huomioida opetuksessaan kielitietoinen opetus jokaisessa oppiaineessa ja oppimäärässä.

Henkilöstösuunnittelussa on varmistettava riittävän ja pätevän henkilöstön palkkaaminen. On tärkeää, että S2-opetusta antaa muodollisesti kelpoinen S2-opettaja. Tarvittaessa tulee järjestää luokanopettajille ja suomen kielen ja kirjallisuuden opettajille mahdollisuus täydennyskoulutukseen ja pätevytykseen myös suomi toisena kielenä opettajiksi. Kun opettajalla on pätevyys opettaa sekä S1- että S2-oppimääriä, opetuksen järjestäminen ja oppilaan siirtyminen eri oppimäärästä toiseen toimii tarkoituksenmukaisesti ja oppilas saa hänen taidoilleen parhaiten sopivaa opetusta.

Lisäksi tarvitaan täydennyskoulutusta kielitietoisesta opetuksesta. Opettajien työssä jaksamista ja koulutuksiin osallistumista tukee mahdollisuus osallistua työpäivän aikana sekä maksuttomuus. Tämän järjestämiseksi tarvitaan lisäresurssia.

Espoossa opettajien tukena ovat kielitietoiset, S2- ja oman äidinkielen opetuksen kehittäjäopettajat. Kehittäjäopettajat järjestävät myös koulutuksia ja pedagogisia kahviloita. Kehittäjäopettajien toiminta on saanut paljon kiitosta opettajilta ja rehtoreilta. Koulutusten ja neuvonnan kysyntä on lisääntynyt. Jotta lisääntyneeseen kysyntään voidaan vastata, tulee kehittäjäopettajien toimintaan varata lisää resurssia.

Monikulttuurisissa opetuspalveluissa on tehty seikkaperäinen prosessikuvaus ja ohje S2-oppimäärästä S1-oppimäärään siirtymiseksi. Ohjeistuksesta on tiedotettu koulujen henkilökuntaa aktiivisesti eri kanavissa. Tiedottamista jatketaan.

Oman äidinkielen osaaminen tukee muiden kielten oppimista ja muissa oppiaineissa menestymistä. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa todetaan: ”Monikielisiä oppilaita rohkaistaan käyttämään osaamistaan kieliä monipuolisesti eri oppiaineiden tunneilla ja muussa koulun toiminnassa. Näin oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista ja oppilas oppii viestimään koulun oppiainesisällöistä myös omalla äidinkielellään. Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Oppilaille pyritään tarjoamaan oppilaan oman äidinkielen opetusta.”

Tällä hetkellä Espoo tarjoaa oman äidinkielen opetusta 49 eri kielessä. Espoon suomenkielisen perusopetuksen oppilaat puhuvat yli sataa äidinkieltä. On tärkeää varmistaa, että mahdollisimman moni oppilas saa oman äidinkielen opetusta pedagogisesti hyvin toimivassa opetusryhmässä.

Lukuvuonna 2024–2025 suomenkielisessä perusopetuksessa on tehty laaja kartoitus äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineen kahta oppimäärää (S1 ja S2) opiskelevista Suomessa ja ulkomailla syntyneistä suomenkielisistä ja vieraskielisistä oppilaista. Kartoituksen tuloksena osoittautui, että suomenkielisessä perusopetuksessa lukuvuonna 2024–2025 noin 83 % kaikista Suomessa syntyneistä vieraskielisistä oppilaista opiskeli S2-oppimäärää. Tämän ja Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arvioinnista nousseiden tietojen perusteella suomenkielisessä perusopetuksessa on käynnistetty uusia kehittämistoimia.

Uuden valtuustokauden tavoitteeksi ehdotetaan Suomessa syntyneiden S2-oppimäärää opiskelevien oppilaiden osuuden puolittuminen noin 80 %:sta 40 %:iin. Ensimmäisenä toimenpiteenä on Suomessa syntyneiden vieraskielisten koulutulokkaiden suomen kielen oppimäärän valintaprosessin tarkentaminen yhteistyössä Suomenkielisen varhaiskasvatuksen kanssa. Opettajien perehdyttäminen ja osaamisen kehittäminen vaatii lisää resurssia niin ajallisesti kuin taloudellisesti. Myös rehtoreiden osaamista ja johtamista tulisi tukea tarkoituksenmukaisella resurssilla. Kehittämistoimien yhteydessä kartoitetaan S2-oppimäärää opettavien opettajien kelpoisuudet.

On varmistettava, että vieraskielisten oppilaiden suomen kielen oppimiseen, kotoutumiseen ja yhteiskunnan tasavertaisiksi jäseniksi kasvamiseen panostetaan pitkäjänteisillä ratkaisuilla ja riittävällä resursoinnilla. Kielitietoisuuden omaksumiseksi ja juurtumiseksi espoolaisissa kouluissa tarvitaan riittävästi laadukasta ja pitkäjänteistä osaamisen kehittämistä kaikilla ammatillisilla tasoilla.

Päätöshistoria

Liitteet

Oheismateriaali

Tiedoksi